

Εθνική Επιτροπή Κύπρου «Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού»

- ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ 2023 – ΑΣΠΙΔΑ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ»

«Σπίτια και Αυτοκίνητα Ελεύθερα Καπνού»

Τα πρώτα θύματα της Κλιματικής Αλλαγής είναι τα παιδιά

Δρ Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου

Μάιος 2023

www.paidi.com.cy

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει και καλπάζει τεχνολογικά, βασικός και διαχρονικός στόχος της Επιτροπής (ΕΕΠΥΠ) είναι η μείωση της έκθεσης του παιδιού και του εμβρύου σε αποδεδειγμένους, θεσμοθετημένους αλλά και άλλους δυνητικούς και αναδυόμενους τοξικούς παράγοντες που ενέχουν σοβαρά τεκμηριωμένους κίνδυνους, αν και εκκρεμεί ακόμα η τελεσίδικη τεκμηρίωση και θεσμοθέτησή τους. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν: χημικές ουσίες, το παθητικό κάπνισμα, η μη ιονίζουσα ακτινοβολία των κινητών και Wi-Fi, η κατάχρηση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας, ιδίως στα πρώτα χρόνια του Παιδιού και οι αναδυόμενοι κίνδυνοι της Κλιματικής Κρίσης.

Γιατί όμως το έμβρυο και το παιδί είναι πιο ευάλωτα από τον ενήλικα στις επιδράσεις των τοξικών παραγόντων; Τα παιδιά (έμβρυα-19 χρόνων) δεν είναι μικροί ενήλικες, είναι μοναδικά και διαφορετικά.

1. Έχουν μεγαλύτερη έκθεση ανά μονάδα βάρους. Πολλαπλάσια λήψη τροφής νερού και αέρα. Λόγω μικρότερων και λεπτότερων κρανιακών οστών και μεγαλύτερης διηλεκτρικής σταθεράς και αγωγιμότητας, έχει διαπιστωθεί μεγαλύτερη απορρόφηση και βαθύτερη διείσδυση της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας (ΗΜΑ) σε σχέση με τον ενήλικα μέχρι π.χ. 10-πλάσια στον μυελό των οστών του εγκεφάλου (*Ghandi et al. IEEE Trans, Microwave Theory & Techniques, Vol. 44(10), pp. 1884-1897, 1996, IARC Monograph 102, 2011*)
2. Έχουν μεγαλύτερη ευαισθησία και μεγαλύτερη τρωτότητα σε τοξικούς παράγοντες σε σχέση με τον ενήλικα γιατί μεταξύ άλλων: Το κεντρικό νευρικό, το αναπνευστικό, το αναπαραγωγικό, το πεπτικό σύστημα, τα νεφρά και οι πνεύμονες του παιδιού είναι σε εξέλιξη και οι μηχανισμοί άμυνας, απέκκρισης και αποτοξίνωσης είναι ως επί το πλείστον ασθενείς ή ατελείς. Η ανάπτυξη του παιδιού χαρακτηρίζεται από χρονικές στιγμές, που είναι σταθμοί στην πορεία ανάπτυξής του και στους οποίους είναι ιδιαίτερα ευάλωτο, τα «παράθυρα ευπάθειας». Στις χρονικές αυτές στιγμές, οι τοξικοί παράγοντες μπορούν να αποδιοργανώσουν το ενδοκρινικό σύστημα του παιδιού, την ανάπτυξη του εγκεφάλου, του νευρικού και του αναπαραγωγικού συστήματος, ανατρέποντας τη φυσιολογική πορεία της ανάπτυξής του. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. οι διοξίνες, τα PCBs, ο μόλυβδος, ο υδράργυρος, τα φυτοφάρμακα, το παθητικό κάπνισμα, οι ακτινοβολίες κ.ά.
3. Τα παιδιά έχουν μεγαλύτερη πυκνότητα εμβρυϊκών βλαστοκυττάρων, που είναι πιο ευαίσθητα σε πολλαπλές συχνότητες και δεν μπορούν να προσαρμοστούν σε χρόνιες εκθέσεις στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία ραδιοκυμάτων. (*Belyaev 2012*)
4. Τα παιδιά έχουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε επιγενετικές αλλαγές στο DNA και σε καρκινογόνους παράγοντες.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ:

A. Η Ευαισθητοποίηση - Ενημέρωση - Εκπαίδευση των γονιών και των εκπαιδευτικών για τους κινδύνους και τις σωστές πρακτικές Προφύλαξης του εμβρύου και των παιδιών.

B. Η Ενημέρωση των παιδιών για τους κινδύνους, αλλά και για τις καλές πρακτικές που τα ίδια μπορούν να εφαρμόσουν. Η Ενδυνάμωσή τους για αυτοπροστασία και διεκδίκηση του δικαιώματος στην υγεία.

ΤΟΞΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ - ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΚΑΛΥΨΘΟΥΝ το 2023

1. **Παθητικό Κάπνισμα:** Ανάδειξη των κινδύνων - Καλές Πρακτικές προφύλαξης των παιδιών. Κάλυψη όλων των μορφών τσιγάρου: ηλεκτρονικά τσιγάρα, ναργιλές κ.ά.
2. **Επιπτώσεις της κατάχρησης της Ασύρματης Τεχνολογίας στα μικρά παιδιά:** Κατανόηση των κινδύνων - Πληροφόρηση για καλές πρακτικές προφύλαξης των παιδιών - Αξιοποίηση της Τεχνολογίας με Ασφάλεια και περιορισμός της ΕΚΘΕΣΗΣ και του ΕΘΙΣΜΟΥ.
3. **Ρυπασμένος Αέρας/Κλιματική Κρίση:** Μείωση της ρύπανσης στον εσωτερικό χώρο - Καλές πρακτικές προφύλαξης των παιδιών από τη σκόνη και τους αέριους ρύπους - Ενημέρωση και Ευαισθητοποίηση - Εκπαίδευση.

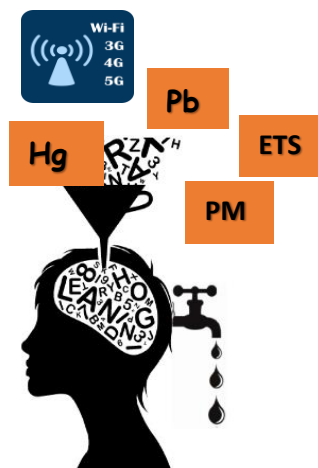
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟ:

I. **Το περιβάλλον επηρεάζει την Υγεία του Παιδιού - Δεδομένα νοσηρότητας των παιδιών.** Ο WHO/EURO το 2010 στην Διϋπουργική Διάσκεψη της Πάρμας προειδοποιεί: «Το Περιβάλλον ευθύνεται για το 80% των επιπτώσεων της νοσηρότητας και συνδέεται με το 40-60% των περιστατικών καρκίνου». Όμως, το 25% των χρόνιων ασθενειών μπορεί να προληφθεί, όπως και το 30% τουλάχιστον των περιστατικών καρκίνου είναι αποτρέψιμο, μέσω της μείωσης της έκθεσης σε καρκινογόνους παράγοντες και άλλους τοξικούς παράγοντες, ιδίως ΣΤΑ ΠΡΩΙΜΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

II. **Η προστασία των παιδιών είναι ανεπαρκής.** Καθώς η χημική βιομηχανία και η τεχνολογία καλπάζουν, παρατηρείται υστέρηση στην εκτίμηση των κινδύνων και

ιδιαίτερα των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων και ακόμα μεγαλύτερη υστέρηση στη νομοθετική ρύθμιση ορίων έκθεσης/χρήσης, ιδίως όσον αφορά τα παιδιά. Τα στοιχεία αξιόπιστων μελετών αποδεικνύουν αυξητική τάση στην «πανδημία» της καταστροφής της εγκεφαλικής λειτουργίας των παιδιών: εκατομμύρια παιδιά, 1 στα 6 στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ βιώνουν μαθησιακές δυσκολίες, σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής, προβλήματα συμπεριφοράς, ΔΕΠΥ, αυτισμό και μείωση του IQ.

- Το παιδί έχει μόνο μια ευκαιρία να αναπτύξει τον εγκέφαλό του. Πέραν του 80% του εγκεφάλου αναπτύσσεται πριν το 4^ο έτος. Γενετικοί παράγοντες καθορίζουν έναν αρχικό σχεδιασμό της αρχιτεκτονικής του εγκεφάλου και το νοητικό κληροδότημα κάθε παιδιού.
- Όμως, σημαντικό μέρος της αξιοποίησης των δυνατοτήτων πνευματικής ανάπτυξης διαμορφώνεται μέχρι την ηλικία των τεσσάρων χρόνων και επηρεάζεται από περιβαλλοντικούς παράγοντες, ιδιαίτερα τις τοξικές εκθέσεις που μπορούν να «αποστραγγίσουν» τον εγκέφαλο. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η επίδραση βαρέων μετάλλων, του καπνού του τσιγάρου, της σωματιδιακής σκόνης και η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία της ασύρματης τεχνολογίας.

Lancet Neurology 2014

Επίσης, αυξητική τάση παρουσιάζεται στον παιδικό καρκίνο (WHO,2017), στις συγγενείς ανωμαλίες των αναπαραγωγικών οργάνων των αγοριών και στην υπογονιμότητα των ανδρών. Το κόστος της παιδικής νοσηρότητας περιβαλλοντικής αιτιολογίας στις ΗΠΑ υπολογίζεται στα \$76 δις/έτος.

III. Η μείωση της Έκθεσης σε βλαπτικούς παράγοντες είναι απόλυτα αναγκαία: Με βάση τα δεδομένα και τις πιο πάνω διαπιστώσεις, προβάλλει επιτακτική ανάγκη για αλλαγή από μια στρατηγική «αντίδρασης» σε μια ολιστική στρατηγική «προφύλαξης». Η μόνη επιλογή είναι η μείωση της έκθεσης/χρήσης μέσα από την εφαρμογή της ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ.

Οι αναδυόμενες απειλές πρέπει να αντιμετωπιστούν επείγοντως και προδραστικά ιδίως όταν:

1. Δεν υπάρχουν όρια και έλεγχοι που να διασφαλίζουν επαρκώς τα παιδιά και η έκθεση είναι μεγάλη, καθολική και αδιάκοπη, όπως π.χ. στην ΗΜΑ της ασύρματης τεχνολογίας.
2. Όταν νέες συσκευές και τεχνολογίες αναδύονται χωρίς ελέγχους ασφαλείας πριν και μετά τη διοχέτευσή τους στις αγορές, ιδιαίτερα σε σχέση με τις μακροχρόνιες επιπτώσεις στη σωματική και πνευματική υγεία των παιδιών.
3. Όταν η κοινωνία δεν είναι επαρκώς ενημερωμένη σχετικά με τους κινδύνους και πιθανόν να υπάρχουν λανθασμένες πεποιθήσεις ανύπαρκτης ασφάλειας, όπως π.χ. με τις νέες μορφές καπνικών προϊόντων και με την ΗΜΑ.
4. Όταν υπάρχουν Σωστές Πρακτικές Μείωσης της Έκθεσης σε τοξικούς παράγοντες και γίνεται Ασφαλής Χρήση της Τεχνολογίας ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.

IV. Θέματα αιχμής - αναδυόμενες προκλήσεις: α) Η έκθεση σε κάθε μορφή παθητικού καπνίσματος, β) η αξιοποίηση της αναπτυσσομένης τεχνολογίας, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα παιδιά από τις επιδράσεις της ακτινοβολίας και τους εθισμούς και γ) οι επιπτώσεις της Κλιματικής Κρίσης, με προτεραιότητα τις επιπτώσεις του ρυπασμένου αέρα εξωτερικού και εσωτερικού χώρου, παραμένουν διαχρονικές προκλήσεις.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ:

Η προσέγγιση βασίζεται στην Αρχή της Προφύλαξης (COM2000), στη Διακήρυξη της Λευκωσίας για την Ηλεκτρομαγνητική Ακτινοβολία (2017), στις θέσεις του Ευρωκοινοβουλίου (2009), στο Συμβούλιο της Ευρώπης (2011) και στις εισηγήσεις του Ιατρικού Κόσμου και ιδίως Παιδιατρικών Εταιρειών παγκόσμια.

Ιδιαίτερη στόχευση είναι το σχολείο και το σπίτι, όπου τα παιδιά περνούν ανάλογα με την ηλικία τους τουλάχιστον 60-90% του χρόνου τους και όπου η διαχείριση εξαρτάται αποκλειστικά, ή τουλάχιστον κυρίως, από τους γονείς και τους δασκάλους.

Οι επιπτώσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσα από την επίγνωση των κινδύνων και των εναλλακτικών λύσεων και κυρίως από την εφαρμογή ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ:

1. Μείωση της παθητικής έκθεσης στον καπνό του τσιγάρου.
2. Μείωση της ενεργητικής και παθητικής έκθεσης στην ακτινοβολία και εκπαίδευση για σωστή αξιοποίηση της τεχνολογίας, ανάλογα με την ηλικία.
3. Μείωση της επιβάρυνσης του αέρα εσωτερικού χώρου.
4. Εφαρμογή καλών πρακτικών προφύλαξης των παιδιών από τον ρυπασμένο αέρα και τη σκόνη.

ΔΡΑΣΕΙΣ

Δράση 1. Ενημέρωση των εγκύων για την προστασία του εμβρύου και του παιδιού

- Διανομή ενημερωτικού υλικού μέσω του Κέντρου Προληπτικής Παιδιατρικής «Αμερίκος Αργυρίου», της Παιδιατρικής και της Περιγεννητικής Εταιρείας, σε παγκύπρια βάση.
- Διαλέξεις σε Νοσοκομεία.

Δράση 2. Ενημέρωση γονέων-Εκπαίδευση σε Καλές Πρακτικές

- Ειδικό αφιέρωμα στο πλαίσιο της Ημερίδας 2023 ή παγκύπριο συνέδριο γονέων, σε συνεργασία με τη Συνομοσπονδία Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων.
- Διαλέξεις στα Νοσοκομεία Αρχιεπισκόπου Μακαρείου ΙΙΙ, Αμμοχώστου και Λάρνακας με προοπτική επέκτασης και σε άλλα νοσοκομεία.

Δράση 3. Εκπαίδευση νηπιαγωγών με απώτερο στόχο την εκπαίδευση των παιδιών και την ενδυνάμωσή τους, ώστε να αυτοπροστατεύονται και να διεκδικούν το δικαίωμά τους στην υγεία.

- Σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τον ΟΕΒ και τον Σύνδεσμο Ιδιωτικής Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Δράση 4: Δημιουργία Υλικού και Προβολή

- Δημιουργία Υλικού (βίντεο, οδηγιών)
- ετοιμασία PODCAST
- προβολή μέσω ΜΜΕ, ιστοσελίδας, μέσων κοινωνικής δικτύωσης

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η εκστρατεία αποτελεί την ομπρέλα της δράσης της Επιτροπής για το 2023. Οι δράσεις και η κοστολόγησή τους περιλαμβάνονται αναλυτικά στις προτάσεις του Προϋπολογισμού Διαφώτισης 2023. Για την 1^η φάση της Εκστρατείας έχει ήδη εγκριθεί το ποσό των 8000ευρώ +ΦΠΑ.

Δρ Στέλλα Κάννα Μιχαηλίδου

Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού

